

Ноћ када кум долази: Како је убијен вожд Карађорђе

Од видовдан
- 25. јула 2017.

Данас се обележава 200 година од смрти Ђорђа Петровића, вожда српског народа, ког су Турци назвали "Црним Ђорђем".

Из „Родослова династије Карађорђевић“ Богољуба М. Лазаревића- Андрића

Карађорђе (Црни Ђорђе), тај храбри и неустрашиви и бескомпромисни борац против Турака учинио је и допринео да баш та тешка времена последње турске владавине, постану најсветлије и најсветије странице не само наше српске, него и јужнословенске историје.

У време појаве Карађорђа, после вишевековног робовања Османилијама, глобе народа, разних зулума и на крају, после познате сече кнезова, народу је „прекипело“, чаша је препуњена и 1804. године, како каже наша народна песма:

„Уста раја ко из земље трава“.

**„Ту кнезови нису ради кавзи
Већ је рада сиротиња раја
Која глобе давати не може
Ни трпети турскога зулума.“**

Карађорђе, по природи рођени слободар, већ у то време прослављени борац против Турака Османлија, као угледни домаћин и трговац, изабран је на збору у Орашцу 15. фебруара 1804. године за вођу устанка. Збору су присуствовали сви виђенији људи Шумадије и Србије (свештеници, кнезови, трговци, бивше буљубаше народне војске и др.).

При полагању заклетве чинодејствовао је прота Атанасије.

Овим чином Ђорђе Петровић постао је вожд Карађорђе, а тиме оснивач и утемељивач владарске лозе Карађорђевића. Карађорђе је тада имао 42 године, био је ожењен супругом Јеленом Јовановић из Маслошева. **У браку су имали седморо деце...**

Ускоро, по проглашењу устанка у Орашцу, на иницијативу Карађорђа и под његовим руководством, сазвана је и прва скупштина старешина у Остружници, на којој су ударени темељи заједничкој акцији устаника.

Према сачуваној документацији из тога времена, Карађорђе се од почетка маја потписује као **„вожд“, „први предвођитељ“, „врховни војвода“, „командант од Србије“**, док су будуће велике војводе још увек буљубаше.

При томе, Карађорђе је захтевао напуштање Београда од стране дахија и није пристајао ни на какве преговоре са њима.

Босански везир Бећир-паша, који је био дошао као султанов изасланик да половичним решењима заведе ред у Пашалуку, наишао је на чврст и одлучан отпор Карађорђа. Вожд је био бескомпромисан и није се задовољавао половичним решењима султановог везира.

Одлучно и чврсто се определио за наставак борбе са јасно израженим ослободилачким циљевима и поред тога што је било мањих колебања код појединих његових старешина (вероватно Милоша Обреновића и других који су му и дошли главе 1817. — прим. аутора).

У Пећанима, у пролеће 1805, на тзв. Пећанској скупштини, по руском савету Србија је требало да преда Порти све своје захтеве које жели да јој се испуне.

При овоме, на изричито Карађорђево инсистирање, на првоме се месту нашао захтев (представка од маја 1805) којим се безусловно тражи укидање феудалних спахијских односа и завођење унутрашње аутономне управе у Београдском пашалуку.

Пошто Турци нису пристали на овакве услове, настављена је оружана борба. Ослобођене су још три нахије, постигнута је победа на Иванковцу 1805, а почетком 1806. устанак излази из оквира Београдског пашалука.

„Средином 1806. године разбијена је турска офанзива, забележена је велика победа на Мишару (августа 1806.) и прикључени новоослобођени крајеви. Крајем исте године освојен је Београд, а 1807. Шабац и Ужице.“

Ове значајне победе српских устаника, као и почетак руско-турског рата крајем 1806. године, присилили су Порту на преговоре. Познатим „Ичковим миром“ (називан по Петру Ичку) било је предвиђено да Србија постане вазална кнежевина Турског царства. Са оваквим статусом била би везана за Порту само плаћањем годишњег данка и држањем у Београду једног царског представника, који би служио као веза између српске владе и Цариграда.

Овакви услови мира нису одговарали Карађорђу. Он је желео потпуно ослобођење свих Срба под турском владавином и стицање пуне независности.

Ради остваривања ових циљева долази до новог, чвршћег повезивања са Русијом и наставка рата у пролеће 1807. Следеће две године (1808. и 1809.) дошло је до извесне кризе у односима Србије и Русије, пошто нису испуњени Карађорђеви планови и очекивања. Карађорђе је у то време био у сталним сукобима са руским дипломатским представником у Србији Родофиникином, углавном због неактивности руске војске. Ово неповерење код Карађорђа је нестало тек 1810. године, када је дошло до заједничког успеха.

У то време, неке војводе — Карађорђева опозиција — потпомогнуте Родофиникином, активно раде на ограничавању и оспоравању Карађорђевог власти.

Уставним актима од 26. децембра 1808. и признавањем Карађорђа за „верховног сербског предводитеља“, и другим од 20—23. јануара 1811, који је то потврдио, дотадашњи сукоби су окончани.

Војвода Петар Добрњац и војвода Миленко Стојковић нису прихватили ове промене, па су протерани из Србије.

Карађорђе је овим стилем владања доприносио учвршћивању самосталног унутрашњег развитака, чвршћем државном јединству и јачању основа нових друштвено-економских односа у устаничкој Србији. **Ослободилачка акција Карађорђеве војске настављена је и 1811. опсадом Видина и одбраном јужног фронта на коме се тада налазио и сам вожд.**

У то време, руски цар Александар I био је јако угрожен Наполеоновим походом на Русију, због чега му је преко био потребан мир са Турском. У таквој ситуацији није био у могућности да се детаљније бави и српским питањем. Из тих разлога војна сарадња Русије са Србијом ближила се крају.

После пораза Турака 1812. код Рушчука у борби са Русијом, Турци су закључили са Русима познати Букурештански мир. Овим миром (тачка VIII)) Србија је била оштећена. Добила је само неке самоуправе, а Турска војска могућност да поново запоседне већ ослобођене градове. „Овим миром нису били задовољни ни Срби ни Турци, што је довело до велике Турске офанзиве 1813. године, која је сломила отпор Срба на Морави, Дрини и Тимоку, а Карађорђе и најистакнутије војводе натерало да у јесен 1813. пребегну у Аустрију.“

Наполеонов поход на Русију доживео је неуспех — пораз у пролеће 1814. Да су Срби успели да свој пораз од Турака 1813. одложе само за неколико месеци (до Наполеоновог пораза) политичка ситуација у Србији била би сасвим другачија.

Сада прегаженој и уништеној Србији преостало је једино да служи Порти — Турцима преко Обреновића, као окупирана, вазална држава. Због зулума, великог намета и пљачке народа, дошло је поново 1815. до другог устанка Срба. После одласка у Аустрију и краћег боравка у њој, Карађорђе је у септембру 1814, са многим својим сарадницима (емигрантима), прешао у Русију.

У то време у Русији је постојала грчка револуционарно-ослободилачка организација под називом „Хетерија“, чији је план и циљ био заједнички устанак Грка, Срба и Бугара и стварање велике балканске државе која би подсећала на некадашњу Византију. Пошто је приступио овој организацији — покрету, Карађорђе је изабран за команданта таквог устанка.

Као такав, он тајно прелази у Србију (заједно са једним Грком) 11. јула 1817, долази код свога кума Вујице Вулићевића (који га скрива у Радовањском лугу) и тражи да се састане са Милошем ради договора о заједничкој акцији.

Милош, уместо договора са својим бившим вођом Првог устанка, наређује да се Карађорђе убије, правдајући то „државним разлозима“. Егзекутори су наређење извршили ноћу између 25. и 26. јула **1817.** у месту Радовању код Смедерева. Том приликом погубљени су (убијени) Карађорђе и његов пратилац Грк.

После Карађорђеве смрти остаје његов син Александар I Карађорђевић. Он је заједно са родитељима провео своју младост у емиграцији. Вратио се из Русије (Хотин) у Србију 1839, када је био стар 33 године.

Лепо је примљен од Обреновића и прво је постао члан суда, а касније и поручник — ађутант кнеза Михаила. „Играма“ великих сила, преко Томе Вучића, Аврама Петронијевића и уставобранитеља, Александар је доведен на власт.